

Marek Ciara
(Warszawa)

**MATERIAŁY ROMANA SZWOYNICKIEGO
(1845-1915)
(39)**

Roman Szwoynicki urodził się 21 grudnia 1845 r. w majątku Rady koło Krakinowa w guberni kowieńskiej. Był synem Michała właściciela ziemskiego, powstańca styczniowego i Zofii z Kulwieciów. Miał brata Ludomira i siostrę Marię zamężną Wańkowiczową. Jego siostrzeńcem był pisarz Melchior Wańkowicz (1892-1974).

Kształcił się początkowo w domu, następnie w latach 1856-1863 w Instytucie Szlacheckim w Wilnie. W 1863 r. za udział w patriotycznej manifestacji został usunięty z Instytutu. Brał udział w walkach powstańczych w oddziale dowodzonym przez księdza Antoniego Mackiewicza. Oddział operował w składzie sił dowodzonych przez Zygmunta Sierakowskiego. W czerwcu 1864 r. został aresztowany i w 1865 r. zesłany w głąb Rosji. W latach 1865-1869 przebywał kolejno w Omsku, Tobolsku, Krasnoufimsku i Jekaterynburgu.

Po amnestii w 1869 r. osiedlił się w Warszawie. W Warszawie kształcił się w Szkole Rysunkowej u Wojciecha Gersona. W 1871 r. po raz pierwszy wystawił swoje obrazy w Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych. Były to: *Polowanie na wytropionego* i *Portrety dam*. W latach 1873-1875 przebywał w Monachium. Na tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych zapisał się do Malschule, gdzie był kształcił się pod kierunkiem Alexandra Wagnera i Józefa Brandta.

W 1876 r. założył w Warszawie pracownię, początkowo razem z Leonem Wyczółkowskim. Od 1875 r. w prasie warszawskiej ukazywały się drzeworytowe reprodukcje jego obrazów. Współpracował z „Kłosami”, „Tygodnikiem Ilustrowanym”, „Biesiadą Literacką” i „Wędrowcem”.

Roman Szwoynicki malował głównie sceny historyczno-rodzajowe, m. in. wystawione w Zachęcie *Kaptowanie szlachty przed sejmikiem* (1884), *Typy litewskie* (1886), *Rycerz z XVI wieku* (1888) czy *Wizyta u magnata* (1889). Malował również portrety. Obrazy wystawiał w Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie i w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. W roku 1882 został członkiem Komitetu Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych. W 1899 r. został członkiem Warszawskiego Towarzystwa Artystycznego.

W 1898 r. zawarł związek małżeński z Franciszką Karoliną Złotarewicz. Miał córki: Zofię Krystynę i Irenę zamężną Wolską, oraz synów Kazimierza i Jerzego.

W 1904 r. zamieszkał w rodzinnym majątku Rady na Kowieńszczyźnie. Mieszkał tam i gospodarował do końca życia. W tym okresie malował niewiele, a w Warszawie bywał sporadycznie. Zmarł 13 stycznia 1915 r. w Radach i pochowany został w krypcie tamtejszego kościoła.

Materiały Romana Szwoynickiego wpłynęły do PAN Archiwum w Warszawie w 2 transzach. W 1960 r. PAN Archiwum w Warszawie zakupiło materiały archiwalne od Kazimierza Szwoynickiego – syna twórcy spuścizny (numer w księdze nabytków 286). Drugi dopływ to darowizna Stanisława Wasilewskiego z 2002 r. (księga nabytków 2415).

W 2020 r. Marek Ciara uporządkował materiały spuścizny i sporządził inwentarz. Objętość zespołu to 0,06 m. b. Materiały spuścizny uporządkowano zgodnie z *Wytycznymi opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych*. Spuścizna zawiera materiały z lat [1542-1592] 1851-1883.

W jednostce pierwszej znajdują się: życiorysy i spisy rysunków i fotografii. W drugiej - zaświadczenia Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu. W trzeciej jednostce są materiały rodzinne: wspomnienie o Kazimierzu Szwoynickim i 3 dokumenty z XVI wieku w języku ruskim dotyczące spraw majątkowych Szwoynickich. W czwartej jednostce jest materiał osoby obcej: zaświadczenie Tadeusza Makólskiego. W piątej - kserokopia odezwy *Rząd Narodowy do narodu* z 1863 r.

W PAN Archiwum w Warszawie spuściznie nadano sygnaturę 39. W wyszukiwarce www.szukajwarchiwach.pl zespół ma numer 302/ 499 /0. Inwentarz liczy 5 jednostek.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Romana Szwoynickiego*, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie, sygn. 39, j. 1
2. Daranowska-Łukaszewska J., *Szwoynicki Roman*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Warszawa-Kraków 2014, tom XLIX/4, zeszyt 203, s. 498-500

INWENTARZ

1. Biografia

Życiorys, spis fotografii, spis rysunków
B. d., masz., masz. pow., l., k. 5

2. Akademia Sztuk Pięknych w Petersburgu

Zaświadczenia o pochwalie i przyznaniu srebrnego medalu
1872, 1875, rkp., j. ros., l., k. 2

3. Rodzina Szwoynickich

Wspomnienie pośmiertne o Kazimierzu Szwoynickim, 3 dokumenty papierowe dotyczące spraw majątkowych rodziny Szwoynickich z XVI wieku
[1542-1592] -1851, rkp., druk pow., j. ruski, pol., l., k. 4

4. Uniwersytet w Petersburgu

Zaświadczenie o wpisaniu na listę studentów Tadeusza Makólskiego
1883, druk z podpisami, j. ros., l., k. 1

5. *Rząd Narodowy do narodu*

Odezwa z 31 lipca 1863 r.
1863, kserokopia, l., k. 1